

Za Richardom Rortym (1931-2007)

Samuel Abrahám

Smrť Richarda Rortyho 8. júna 2007 nás zaskočila, hoci sme už dlhšie vedeli, že bojuje s rakovinou. Egon Gál, editor tohto bloku a Rortyho blízky priateľ, ťažko znášal zlé správy o jeho zdraví a preto úvodník, na ktorý sa pôvodne tešil, písal ťažko, dlho a bolestne. Ak toto číslo malo byť *Festschrift* k Rortyho výročiu, nakoniec je to spomienka a rozlúčka s našim intelektuálnym vzorom a členom kolégia *K&K*.

Pripravovali sme ho takmer rok a plánovaný názov mal byť „Richard Rorty – sedemdesiatpäťročný“. V *Kritike* ide o druhý blok o Rortym. Už v roku 1998 sme uverejnili rozsiahly, takmer sedemdesiatstranový dossier pod názvom „Profil pragmatického filozofa“ (3-4/1998 pozri www.kritika.sk). Okrem exkluzívneho rozhovoru, ktorý uverejňujeme na konci tohto čísla, vydali sme aj jeho prednášku v Bratislave z júna 1992, ktorú zorganizoval Egon Gál a prekladal František Novosád. Fotky Juraja Bartoša z tohto podujatia sú na obálke.

Posledný rok sme boli s Rortym častejšie v spojení ako kedykoľvek predtým. Najskôr som ho požiadal o príspevok do jubilejného čísla. Poslal nám svoj dovtedy nepublikovaný príhovor študentom v Teheráne s poznámkou, že ho síce pre nás

upravil, ale aj tak si nie je istý, či sa hodí do *Kritiky* a dal nám voľnú ruku na krátenie a úpravu. Samozrejme sme na ňom nemuseli meniť nič a bolo nám ctou ho uverejniť (*K&K* č. 33).

V tomto čísle uverejňujeme ostrú, ale úprimnú kritiku profesora Bélu Egyeda, ktorý bol v tom čase v Bratislave a študentom našej školy prednášal Platónovu *Ústavu*. Rortymu sme poslali Egyedovu reakciu s určitými obavami, keďže mala vyjsť v čísle venované jeho osobe – zdalo sa nám prirodzené dať mu možnosť okamžite reagovať. Jeho odpoveď, tak ako často predtým, bola promptná, vecná a zásadová. Uverejňujeme ju bohužiaľ posmrtné, rovnako ako Rortyho príspevok o Nietzsche, ktorý nájdete v budúcom čísle.

Pri čítaní Rortyho filozofických či politologických textov, písaných brilantným a preňho typickým štýlom, ma fascinovalo jeho osobné zanievanie, úprimnosť a starosť o veci, ktoré by možno ľudia dokázali riešiť a sanovať, no z ľahostajnosti, chamtivosti či fanatizmu ponechávajú vlastnému osudu. Rorty-filozof sa prezentoval ako pragmatik, v politickom presvedčení ako ľavicový liberál (žartovne sa raz označil ako „postmoderný buržoázny liberál“). Pre mňa ho však definovalo jeho vystúpenie na konferencii o úlohe intelek-

tuálov v spoločnosti v Bratislave v roku 1996. V úvodníku *K&K* 1998 som o tom napísal:

„Namiesto variácie na tému ‘obdiv alebo odsúdenie intelektuálov’, začal Rorty takmer s ostychom rozprávať o neriešiteľnej situácii – kriminalite a chudobe – v černošských getách amerických veľkomiest. Zaskočil nás, ale iba dovtedy, kým nevysvetlil dôvod. Intelektuáli, tvrdil, nie sú schopní riešiť tento otrasný problém v USA a ani sa oň príliš nezaujímajú. Preto je debata o postavení intelektuálov preňho zbytočná, vysvetľoval úprimne a rozrušene Rorty.“

Ten zanieteny, ustarosteny a rozčúleny výraz pre mňa dodnes vyjadruje vrchol angažovanosti a zároveň pokory intelektuála. Aj keď povedzme o budúcnosti sveta píše: „Som skutočný pesimista.... Nevie si predstaviť, ako by sme sa mohli vyhnúť jadrovej vojne, alebo ako sa chudobné štáty dostanú na úroveň tých bohatých“. V jeho skepse je podľa mňa obsiahnutý apel a teda aj nádej, že napriek zdanlivej beznádeji nesmieme rezignovať.

Ozajstny skeptik znechutene mlčí, cynik sa uškŕňa, no Rorty vyzýva pokiaľ je ešte čas – po 8. júni bohužiaľ už len cez svoje texty.

E. Gál, R. Rorty a S. Abrahám v ateliéri K. Barona • *visiting K. Baron in his atelier* (Bratislava, 1996)